

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta životního prostředí

Bakalářská práce

Téma:

Destrukce mozaiky zemědělské krajiny – oblast Dolnohbitsko

Bakalant: Věra Vitoňová, 5. 9. 1976

Obor: DUTSS 4, Územní technická a správní služba

Česká zemědělská univerzita v Praze
Fakulta životního prostředí

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Autorka práce: Věra Vitoňová
Studijní program: Krajinářství
Obor: Územní technická a správní služba
Vedoucí práce: Ing. Kateřina Zimová
Garantující pracoviště: Katedra biotechnických úprav krajiny

Název práce: **Destrukce mozaiky zemědělské krajiny - oblast Dolnohbitsko**
Název anglicky: **The destruction of mozaic of agricultural landscape - study area Dolnohbitsko**
Cíle práce: 1) vypracovat hodnocení destrukce mozaiky zemědělské krajiny v oblasti Dolnohbitska
2) zpracovat k tomuto účelu historické i současné podklady
3) zpracovat výsledky tohoto hodnocení
4) na základě výsledků vyhodnotit vliv destrukce mozaiky zemědělské krajiny na ekologický stav studovaného území

Metodika: 1) Zpracování historických map
- snímky ze 30. let 20. století
- snímky ze 70. - 80. let 20. století
- snímky ze současnosti
2) Použité zdroje - místní kroniky - Kronika Dolní Hbity, Jelence, Nepřejev
I. - státní okresní archiv Příbram
- Kronika Dolní Hbity, Jelence, Nepřejev
II. - státní okresní archiv Příbram
- Kronika Dolní Hbity, Jelence, Nepřejev
III., IV – pan V. Velas
- myslivecká kronika MS Nepřejev r. 1963
- 1982
- myslivecká kronika MS Kamýk nad Vltavou 1982 – 2005
3) Závěrečná analýza zjištěných skutečností jejich zasazení do širšího rámce

Doporučený rozsah práce: 40 - 50 str.

Klíčová slova: Zemědělská krajina, pozemkové úpravy, stav zemědělské půdy, eroze.

Doporučené zdroje informací:

1. Chalupa P., Horník S., 2005: Zeměpis České republiky, 2. vydání, SPN Praha, 72 stran
2. Kovář P., 2008: Ekosystémová a krajinná ekologie. Nakladatelství Karolinum, Praha 1, 89 stran
3. Novotná M. a kol., 2001: Česká republika, 3. vydání, Scientia, Praha, 148 stran
4. Sklenička P., 2003: Základy krajinného plánování. Nakladatelství Naděžda Skleničková, Brno, 321 stran

Předběžný termín obhajoby: 2015/16 LS – FŽP

Elektronicky schváleno: 29. 3. 2016
prof. Ing. Petr Sklenička, CSc.
Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno: 29. 3. 2016
prof. RNDr. Vladimír Bejček, CSc.
Děkan

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně, pod vedením ing. Kateřiny Zímové, a že jsem uvedla všechny literární prameny, ze kterých jsem čerpala.

V Praze 12. 4. 2016

.....
Věra Vitoňová

Děkuji vedoucí bakalářské práce ing. Kateřině Zímové za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce, dále za poskytování cenných informací pro zpracování práce, pochopení při plnění pracovních povinností, za její přístup a zejména za psychickou podporu, kterou mi poskytovala při mých drobných krizích a vždy mě naplnila optimismem. V neposlední řadě děkuji své rodině, že to se mnou vydržela a také za podporu a pochopení, které pro mě všichni měli.

V Praze 12.4.1016

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá vývojem zemědělské krajiny na území Dolnohbitska. Na základě historických dat sleduje tuto oblast od prvních zmínek o obci Dolní Hbity ve 12. století až po rozsáhlé destrukční zásahy do zemědělské krajiny zejména v 70. - 80. letech 20. století. Zabývá se jednotlivými zásahy v této oblasti, vlivem těchto zásahů na stav zemědělské půdy.

Abstract

The thesis deals with the development of the agricultural area of the region of Dolní Hbity. On the basis of historical data, it analyses the area from the time of the first information about the village in the 12th century until vast destructive intervention in the landscape which mainly occurred in the 1970's and 1980's. The thesis also investigates the influence of the intervention on the condition of **soil**.

Klíčová slova:

Zemědělská krajina, pozemkové úpravy, stav zemědělské půdy, eroze.

Key words:

The agricultural area, the adjustment of land, the condition of soil, the soil erosion.

Obsah

1	Úvod	14
2	Cíle práce	17
3	Literární rešerše.....	18
3.1	Zemědělství v ČR	18
3.1.1	Ekologické zemědělství v ČR.....	18
3.2	Historie zemědělství v ČR.....	19
4	Charakteristika studijního území	22
	Struktura krajiny.....	22
5	Metodika	24
6	Současný stav řešené problematiky.....	25
6.1	Vliv pozemkových úprav na zemědělskou půdu.....	25
6.2	Potencionální ohroženost zemědělské půdy vodní erozí – vyjádřená dlouhodobým průměrným smyvem půdy.....	27
	Faktor erodovatelnosti půdy - K	29
	Faktor délky a sklonu svahu - LS	30
7	Výsledky a přínos práce.....	31
7.1	Historie obce Dolní Hbity	31
7.2	Historie zemědělství na Dolnohbitsku	33
7.3	Meliorace na Dolnohbitsku.....	35
7.4	Záznamy Mysliveckých sdružení o stavech zvěře.....	41
7.5	Souhrnné zhodnocení vývoje zemědělské mozaiky	45
8	Diskuse.....	46
9	Závěr	47
10	Přehled literatury a použitých zdrojů	48

1 Úvod

Představa mozaiky krajiny je pro každého jiná. Může představovat pohled z letadla, které přistává a pozorovatel fascinovaně sleduje někdy téměř geometrické tvary různých velikostí a barev a snaží se maximálně si vychutnat ten pohled shora. Z leteckého pohledu se zdají jednotlivá pole a louky velmi malé, ale naopak při pohledu přímo v terénu není často vidět, kde sledovaná plocha končí.

Z letadla se krajina téměř vždy jeví jako mozaika. Jednotlivé složky spoluvytvářejí plochy, pásy, jemné linie a celoplošný podklad – matici. Lesíky, pole a sídla se jeví jako plošné útvary. Komunikace a řeky představují liniové úvary. Zkulturněná zemědělská krajina s převládající ornici nebo les mohou formovat další matici (Kovář, 2008). Tradiční zemědělskou krajinu tvoří mozaiková struktur maloplošných prvků orné půdy a trvalých kultur, které se zde vytvářely několik století. Výzkum pro ochranu a management tradiční zemědělské krajiny je zaměřený na změny využívání krajiny, ohrožení a trendy tradiční zemědělské krajiny (Špulerová, 2013).

Krajina je všude kolem nás. Každý si pod tímto pojmem představí něco jiného, pro někoho je to ta část země, kde se narodil, pro jiného třeba místo, kde strávil dovolenou. Krajina je prostorový dynamický systém zemského povrchu, ve kterém jsou člověk a jeho aktivity v interakci s přírodními podmínkami území, kde jsou vytvořeny podmínky pro existenci organismů, ekosystémů a lidské společnosti (Ministerstvo životního prostředí, 2009).

Význam pojmu krajina není jednoduché vyjádřit. Poměrně značné množství definic krajiny je dokladem jednak její složitosti, ale také řady pohledů na ni, ovlivněných především subjektivitou jednotlivých autorů. Vedle laického přístupu ke krajině, lze v rámci odborného pojetí krajiny rozlišit mnoho dílčích pohledů. Jinak vnímá krajinu architekt, jinak přírodovědec či historik, ekonom a zemědělec, umělec nebo politik (Sklenička 2003). Sklenička definuje krajinu v ekologickém pojetí jako systém přírodních, resp. přírodních a člověkem podmíněných elementů, jejichž vztahy mohou být harmonické či nevyvážené. Předmětem studia v tomto pojetí bývá struktura, funkce a dynamika krajiny.

Při hodnocení přírodních charakteristik krajiny se zaměřením na půdu je půda definována jako svrchní část zemského povrchu, která vzniká rozpadem horninového podloží vlivem působení biologických, chemických a fyzikálních

faktorů. Půda je živý systém se specifickým zvrstvením, morfologií a určitou produkční schopností. Jako prostředí ovlivňuje živé organismy a současně tyto zpětně působí na ni (Sklenička, 2003).

Celoplošná klasifikace zemědělských půd proběhla na území ČR mezi lety 1961 – 1971. Na základě terénního průzkumu a výsledků analýz cca 700 tisíc kopaných sond (2 miliony půdních vzorků) byly zpracovány kartografické výstupy, určené především pro zemědělské podniky, orgány státní správy a projekční organizace (Sklenička, 2003).

Rozptýlená zeleň v krajině, která je v našich podmínkách typická pro kulturní, zejména pak zemědělskou krajinu, se historicky formovala v zásadě trojím způsobem. Prvním z nich je ústup lesů, kdy prvky rozptýlené zeleně jsou zbytky původních dřevinných porostů. Druhým způsobem je samovolné šíření lesních dřevin mimo lesní celky (nálet apod.). Třetím způsobem je vědomé šíření dřevin člověkem, například výsadba nebo výsev.

Zpravidla jsou tímto termínem označována dřevinná nebo smíšená (dřevinná a bylinná) společenstva. Rozptýlená zeleň plní nezastupitelnou úlohu v krajině, kdy prostorově diferencuje krajinnou matrix na plošně menší celky. Lze ji zařadit mezi tzv. permanentní krajinné struktury, což jsou skladebné části krajiny neměnné mnohdy po celá staletí. Hlavním atributem rozptýlené zeleně a současně předpokladem jejich ekologické hodnoty (ekologické stability, druhové diverzity) je relativní neměnnost povahy jejich ekologických vazeb a vztahů v čase, a to i za působení destabilizujících činitelů (disturbance). Významnou skutečností zůstává, že relativně vyšší ekologická stabilita elementů permanentních krajinných struktur je těmito zprostředkována i na části krajiny relativně labilní, převážně tedy na matrix orné půdy (Sklenička, 2003).

Krajina není neměnný, stabilní systém. Na jeho utváření se podílí řada faktorů.

Zemědělství se stalo dominantní ekologickou silou na více než 1/3 zemského povrchu. Prostřednictvím zemědělství se člověk stal jedním z těchto faktorů, a to velmi významným. S rostoucí populací se úměrně snižuje schopnost dalšího růstu v produkci potravin. Lidské zemědělské systémy jsou různorodé. Systémy, které se spokojí s lidskou a zvířecí prací až po ty, které vyžadují vysoce mechanizované systémy, které závisí na velkých vstupech energie a chemických látek (Kovář, 2008).

S tím úzce souvisí problematika eroze. V celosvětovém měřítku je eroze půdy jedním z mnohdy až tragických důsledků nerozumného využívání přírodních zdrojů člověkem a současně příčinou mnohdy nevratné degradace půdy a krajiny. Eroze se projevuje odnosem celých vrstev půdy nebo jen některých částic a jejich ukládáním na jiných místech (Sklenička, 2003).

Zrychlená vodní eroze na zemědělské půdě je důsledkem nerespektování zásad protierozní ochrany. Obecnými příčinami jsou ignorace přírodních charakteristik a rezignace na tradiční zásady rozumného využívání krajiny, byť i v historii lze nalézt některé aspekty, které nebyly v souladu s principy protierozní ochrany. Tyto obecně formulované příčiny vedly postupně k vytváření rozlehlých pozemků (bloků), determinujících příliš dlouhé dráhy povrchového odtoku, k orbě po spádu, k degradaci optimální půdní struktury (nedostatečné organické hnojení, zhutňování půd), k odstraňování prvků rozptýlené zeleně (mezí, remízků), k nevhodné delimitaci kultur (orná půda ve velkých svazích), k pěstování nevhodných plodin na erozně exponovaných místech (Sklenička, 2003).

Další ohrožení představuje mechanická eroze, která označuje transport půdy po svahu vlivem mechanické energie. Jejími nejčastějšími příčinami jsou intenzivní pastva na svazích, dlouhodobá orba pluhem při stálém překlápění ornice směrem po svahu, pojezd těžkou mechanizací na svazích a intenzivní sešlap svahu člověkem (Sklenička 2003).

V naší krajině jsme napáchali mnoho špatných věcí. U některých se až časem ukázalo, že nebyly správné, v případě jiných se to dělo od samého počátku a obávám se, že se s tímto úmyslem někdy i realizovaly. V mnoha případech se proto můžeme, či lépe bychom měli, vrátit k původnímu, osvědčenému stavu. Pro podobné účely je paměť krajiny ve všech jejích podobách neocenitelným zdrojem poznání i věcným podkladem. Je zřejmé, že i v případech tvorby zcela nové krajiny (rekultivace) nelze zcela opomíjet její historický vývoj, který v sobě nese dlouhodobé logické formování s prostorovými a funkčními vazbami na okolní území (Sklenička 2003).

2 Cíle práce

Tato bakalářská práce má následující cíle:

- 1) vypracovat studii destrukce mozaiky zemědělské krajiny v oblasti Dolnohbitska
- 2) zpracovat k tomuto účelu dostupné historické i současné podklady
- 3) zpracovat výsledky této studie destrukce mozaiky v kontextu zjištěných informací
- 4) na základě výsledků vyhodnotit vliv destrukce mozaiky zemědělské krajiny na ekologický stav studovaného území

3 Literární rešerše

Pro Českou republiku je charakteristický členitý povrch a při porovnání s ostatními středoevropskými státy členitý povrch zaujímá většinu území. Na našem území se vyskytuje zhruba jedna pětina útvarů, které můžeme označit jako ploché – roviny, kotliny, pánve.

Z hydrologického hlediska má Česká republika příznivou polohu, neboť veškerá voda z jejího území odtéká a vodní zásoby jsou doplňovány pouze srážkami (Zemepis.com, 2016)

3.1 Zemědělství v ČR

Zemědělství je podstatnou částí národního hospodářství. Zemědělství není důležité jen z hlediska výroby potravin a dalších zemědělských produktů, ale má také velký význam pro zachování kulturní krajiny a pro rozvoj ekologického přístupu k životnímu prostředí.

V České republice bylo zemědělství silně preferovaným odvětvím. Změny v tržním hospodářství po roce 1989 znamenaly změny i na přizpůsobení se zemědělství novým ekonomickým podmínkám a odbytovým možnostem. Na konci roku 1989 neexistoval v dřívějším Československu soukromý sektor, dvě třetiny zemědělské půdy obhospodařovala jednotná zemědělská družstva a jedna třetina státní půdy patřila státním statkům. Během roku 1990 vzniklo v České republice 3205 podniků soukromě hospodařících rolníků, ty však obhospodařovaly jen necelé 1% zemědělské půdy. Po pádu komunismu v roce 1989 došlo ke zvýšení počtu samostatně hospodařících rolníků a dalších zemědělských podnikatelů. (Ministerstvo životního prostředí, 2016).

3.1.1 Ekologické zemědělství v ČR

Při průzkumu půd na základě kritérií Evropské unie byla většina zemědělské půdy v České republice zařazena do méně příznivých oblastí a oblastí s ekologickým omezením.

Nedílnou součástí agrární politiky České republiky se stalo ekologické zemědělství. V roce 2004 ekologicky hospodařilo 836 farem na výměře 263,3 tis. ha. Jedná se o perspektivní způsob hospodaření, který vytváří nové možnosti na trhu s produkty ekologického zemědělství, včetně nových pracovních příležitostí, a přispívá k rozvoji

venkovské krajiny a k ochraně všech složek životního prostředí (Ministerstvo životního prostředí, 2016)..

Ekologické zemědělství preferuje ty systémy využívání půdy, které zajistí jednak produkci potravin, ale také i ochranu půdy. Nejdůležitější strategií zemědělských systémů je rozvoj zemědělství a zároveň zachování biologické rozmanitosti (Bigg, 2004).

3.2 Historie zemědělství v ČR

Dávný sen českého lidu se stal skutečností, když byla zákonem ze dne 7. září 1848 v českých zemích zrušena roba. Zákonem byla zrušena všechna břemena, služby, naturální i peněžní dávky, jimiž byly zatíženy pozemky poddaných. Český sedlák se stal skutečným vlastníkem své půdy. Tento rok měl značný vliv na zemědělskou výrobu a podnikání, nastupuje kapitalistický způsob výroby v zemědělství, který byl založen na volném trhu a námezdní práci (Beranová, Kubačák, 2010). .

Největší převrat nového hospodaření v zemědělství znamenalo využívání trojpolního postupu – střídání osevních postupů, správná volba předplodin, žádná plodina nepřicházela dvakrát po sobě. Pro obnovení úrodnosti půdy byly voleny metody jako lepší hnojení, kultivace půdy a vhodná skladba plodin v osevním postupu. Střídavé hospodářství se stalo základem vyšší úrodnosti půdy, to vedlo k vyšším výnosům, pak také k vyšším příjmům (Beranová, Kubačák 2010).

Střídavé hospodářství se nejdříve ujímalo v řepařských oblastech a do konce 19. století všude převládlo. Jednotlivá selská hospodářství se přizpůsobovala daným přírodním podmínkám mnohem více než v předchozí době. Tak vznikaly oblasti řepařské, chmelařské, bramborařské nebo obilnářské. Nakonec zdomácnělo i v menších rolnických hospodářstvích. Nejdříve se uplatnilo v úrodných oblastech, ale později dospělo i do oblastí výše položených. Charakteristickým rysem bylo, že se měnil rozsah zemědělské půdy. V roce 1790 bylo v Čechách asi 2 132 000 ha a v roce 1869 dosáhla svého vrcholu s 3 572 000 ha. Potom se tato plocha příliš neměnila a po roce 1890 docházelo k mírnému poklesu (Beranová, Kubačák 2010).

Kapitalismus umožňoval velký rozvoj výrobních sil a vytvořil nové a příznivější podmínky po intenzivní rozvoj zemědělské výroby. Otázka půdy se u všech jejích vlastníků stávala stále aktuálnější a všichni majitelé měli zájem ji získat a dále rozšiřovat. Nové objevy a vynálezy také podporovaly silný rozvoj – lepší obdělávání

půdy, šlechtitelství, plemenářství, zdokonalená zemědělská technika a mechanizace. Vyšší odbyt zemědělských výrobků znamenal zvyšování zemědělské výroby, která byla na trh napojena stále silněji (Beranová, Kubačák 2010).

Kapitalistický rozmach zemědělství zaznamenal také problémy, a to v podobě opakovaných hospodářských krizí. Účast české zemědělské výroby na evropském trhu měla za následek, že byla postižena světovou hospodářskou krizí v roce 1873. Postižení byli především drobní rolníci bez dostatečné finanční rezervy. Krize poukázala na nutnost co nejširšího vzdělávání rolníků a také přesné evidence zemědělské půdy (Beranová, Kubačák 2010).

Následoval technický pokrok, zdokonalená mechanizace zemědělské výroby představovala zvyšování produktivity práce. Rozvíjející se zemědělská věda přinesla nové poznatky při používání hnojiv, značně se rozšířilo používání umělých hnojiv, jako vápno, ledek nebo třeba fosforečné hnojivo. Kvalita půdy se zvyšovala také odvodňováním, koncem 19. století byl zřízen Zemský meliorační fond. Rozšiřovala se plocha zemědělské půdy, zejména orné půdy, a to hlavně na úkor lesů (Beranová, Kubačák 2010).

Objevují se první snahy o scelování pozemků. Nejprve na Moravě, a po přijetí scelovacího zákona v roce 1884, i v Čechách. Jednalo se o významnou reformu pozemkového majetku. České zemědělství procházelo převratným ekonomickým procesem, koncem 19. století patřilo k nejvyspělejším v tehdejší Rakousku-Uhersku. Čeští statkáři byli vzdělaní, soběstační a také náležitě ctění hospodáři. Moderní česká hospodářství uplatňovala intenzivní hospodaření pomocí nových strojů, hnojiv a také meliorací. Tento proces byl prakticky zastaven 1. světovou válkou, která znamenala prudké zhoršení podmínek pro hospodaření (Beranová, Kubačák 2010).

Po 1. světové válce následovala poválečná obnova našeho zemědělství a zesiloval vliv technického pokroku, rozvíjely se vědeckovýzkumné činnosti a také zemědělské strojírenství. Intenzivněji se vyvíjely vodohospodářské meliorace, které sledovaly dvojitý účel – zvyšování produktivity a zabraňování živelným pohromám. Tento slibný vývoj byl opět násilně přerušeno neblahým politickým vývojem a 2. světovou válkou.

Poválečná obnova byla tentokrát poznamenána politickými změnami v naší republice, kdy vládnoucí KSČ zakázala agrární stranu a sama převzala ministerstvo zemědělství, aby mohla připravovat novou pozemkovou reformu. Po „Vítězném

únoru“ v roce 1948 byly přijaty nové zemědělské zákony, nastaly drastické změny v držbě a vlastnictví půdy. Podle sovětského vzoru byla roztržštěná zemědělská malovýroba převedena na socialistickou velkovýrobu. Komunistická diktatura znamenala pro naše zemědělství zánik tradičního zemědělství a cílevědomé likvidování přirozených vztahů v zemědělství. Násilná kolektivizace, zakládání JZD, důraz na maximální hektarové výnosy, chemizace, těžká technika, to vše mělo za následek zhoršování produkčních podmínek půdy a snižování přirozené úrodnosti půdy, zhoršování jejích fyzikálních a chemických vlastností, větrnou a vodní erozi, vyplavování živin (Beranová, Kubačák 2010).

Teorie územních systémů ekologické stability vznikla v 80. letech 20. století jako odpověď na další intenzifikaci zemědělství, která způsobila devastaci krajinných kultur a úbytek bioty v tehdejší Československu. Jednalo se nejen o ochranu fragmentů trvalé vegetace, ale i o obnovu chybějících prvků tak, aby byla umožněna trvalá existence celé škály organismů a jejich biotopů (Ministerstvo životního prostředí, 2009).

Mozaika zemědělské krajiny byla dědictvím velkých feudálních panství, s typickým komplexem budov a parků, nebo také rolnických usedlostí. Prvky této mozaiky, jako jsou hranice polí, háje, louky, živé ploty, byly po nástupu komunismu zničeny (Schwartz, 2006).

Poznání historického vývoje krajiny nám umožňuje zvolit úspěšný způsob rekultivace rozsáhlých oblastí narušených krajinných segmentů a vytvoření funkční struktury krajiny. Rozbory krajiny, včetně historických dat jsou proto důležitým základem pro návrh budoucí tváře krajiny. Musí být identifikovány nejen jednotlivé etapy krajiny, proměny v čase, ale především zachovalé krajinné struktury vytvořené v průběhu těchto změn (Trpák et al., 2006).

Pro zachování hodnot kvality přírody a krajiny se používá právní institut ochrany. Přírodní hodnoty zahrnují nejen kategorie chráněných území na národní úrovni, ale i přírodní hodnoty, které jsou etablovány na úrovni evropské (Natura 2000) i světové (biosférické rezervace) (Ministerstvo životního prostředí, 2009).

4 Charakteristika studijního území

Struktura krajiny

Struktura krajiny je jedním z nejvýznamnějších faktorů, které ovlivňují její biodiverzitu, což je základní ukazatel ekologické hodnoty krajiny. Krajina se diferencuje na jednotlivé skladebné části podle dílčích krajinných atributů. Sklenička (2003) charakterizuje tři základní skladebné části struktury krajiny:

1. Matrix - nejrozsáhlejší a prostorově nejspojitější skladebná část krajiny. Měla by to být největší plocha ze všech krajinných složek, tedy více než 50%. Dále pak to může být krajina se živými ploty, které spojují jednotlivé krajinné složky, anebo v neposlední řadě je to ta krajinná složka, která převezme funkci řídicího elementu, kdy např. je ukončeno obdělávání krajiny. Hodnocení těchto uvedených kritérií není jednoznačné a často se tato kritéria vzájemně prolínají.
2. Enklávy – neliniové plošné útvary, různých velikostí, tvarů a typů, často obklopené krajinnou matrix. Jsou to důležité prvky stabilizačních krajinných systémů
3. Koridory – pruhy území, které mají výrazně liniový charakter, plní úlohu transportního prostředí, poskytují trvalé existenční podmínky některým druhům, mají bariérové účinky a z estetického hlediska představují krajinné linie a osy jako součást krajinné scény

Mezi přírodní podmínky, které u nás nejvíce ovlivňují zemědělství patří zejména reliéf (nadmořská výška), podnebí a půda. Z celkové plochy státu je pro zemědělské využití určeno asi 54%. Z toho je přibližně 38% orná půda, 12% louky a pastviny a zbytek připadá na vinice, chmelnice, zahrady a sady.

Podle přírodních podmínek můžeme území ČR rozdělit do 5 zemědělských oblastí:

Kukuřičná oblast

Představuje nejlepší podmínky pro zemědělství. Patří sem jihovýchodní Morava, kde se pěstuje především kukuřice na zrno, cukrová řepa, teplomilná zelenina, ovoce a vinná réva.

Řepařská oblast

Nachází se v Polabí, dolním Poohří, Hornomoravském úvalu a jižním výběžku Slezské nížiny (Opavsko). Produkuje především potravinářskou pšenici, sladovnický ječmen, cukrovou řepu, rané brambory.

Bramborářská oblast

Na území ČR zaujímá tato oblast největší část - pahorkatiny a vrchoviny. Produkty této oblasti jsou brambory, píce, řepka, oves, žito a len. Narůstá podíl luk a pastvin pro chov skotu.

Horská oblast

Oblast s málo vhodnými podmínkami pro pěstování plodin. Převažuje hlavně chov skotu, doplněný i o chov ovcí.

Příměstská oblast

Specifická oblast v okolí velkých měst, tedy v místech spotřeby. Jsou zde produkovány zelenina a ovoce, květiny. Také se zde chová skot, prasata a drůbež pro aktuální spotřebu.

5 Metodika

Výsledků práce bylo dosaženo následujícím způsobem:

1) Zpracování historických map

- snímky z 30. let 20. století
- snímky ze 70. - 80. let 20. století
- snímky ze současnosti

Pro porovnání vývoje zemědělské krajiny oblasti Dolnohbitska byly použity historické mapy a letecké mapy z různých časových období.

2) Použité zdroje - místní kroniky - Kronika Dolní Hbity, Jelence, Nepřejov I. - státní

okresní archiv Příbram

- Kronika Dolní Hbity, Jelence, Nepřejov II. - státní

okresní archiv Příbram

- Kronika Dolní Hbity, Jelence, Nepřejov III., IV –

pan V. Velas

- myslivecká kronika MS Nepřejov r. 1963 – 1982

- myslivecká kronika MS Kamýk nad Vltavou

1982 – 2005

Podklady pro popis obecné historie studované oblasti poskytly výše uvedené kroniky. Jednalo se nejen o historická fakta, ale především o zásadní informace o krajině a krajinných prvcích, informace o jejich vývoji a zacházení s nimi.

3) Postup

Byly zjišťovány výměry ploch v ha, změny jejich počtu, velikosti a mozaikovitosti.

4) Výstup, zjištění

Na základě zjištěných dat bylo provedeno srovnání počtu a velikosti zemědělských ploch v několika časových obdobích. Byly vyhodnoceny změny mozaiky krajiny a vliv těchto změn na krajinu, výskyt eroze a také na stavy zvěře v dotčené oblasti.

6 Současný stav řešené problematiky

6.1 Vliv pozemkových úprav na zemědělskou půdu

Zemědělský půdní fond České republiky evidoval k 31. 12. 2013 podle evidence katastru nemovitostí 4 219,9 tis. ha, tzn. 53,5% z rozlohy státu. Na jednoho obyvatele tedy připadá 0,40 ha zemědělské půdy a 0,28 ha orné půdy.

Během více než 20 let jsou pozemkové úpravy dokončené nebo rozpracované na více než 1/4 zemědělské půdy. Zemědělská půda je převáděna do soukromého vlastnictví od ledna 2013 v rámci agendy Státního pozemkového úřadu ČR. Z celkové nabídky státní půdy, která byla vyčleněna na tyto převody, bylo od roku 1999 úplatně nebo bezúplatně převedeno téměř 570 tis. ha zemědělské půdy. V rámci nejvýznamnějších kultur na zemědělské půdě došlo podle ČÚZK ke snížení výměry orné půdy o 7,4 tis. ha, naopak však vzrostla výměra kultury trvalých travních porostů o 2,9 tis. ha. Fragmentaci vlastnické struktury půdního fondu je způsobena z části dělením vlastnických parcel a z části obnovou katastrálního operátu při digitalizaci katastru nemovitostí. Celková výměra půdy se zvýšila na 3 548 tis. ha, což značí dostatečný zájem o podnikání v zemědělství. Konkurenceschopnost zemědělství se snižuje úbytkem její výměry a kvality vzhledem nevhodnému přístupu k zemědělské půdě. Od roku 1966 se snížila výměra zemědělské půdy o 290 tis. ha. Změny druhů pozemků způsobují potencionální roční ztrátu produkce přibližně 179 mil. Kč, vůči roku 1995 znamenal úbytek plochy půdy v roce 2013 ztrátu produkce téměř 4 mld. Kč. Volba nevhodných technologií a osevním sledem způsobuje degradaci půdy. V současné době je přibližně 26% půd postiženo nadlimitním utužením. Odhadovaná přímá roční ekonomická ztráta na produkci způsobené utužením podorničí je cca 334 mil. Kč.

Hodnocení stavu zemědělské půdy se týká dvou oblastí - ochrany stavu půdy jako takového a úbytku zemědělské půdy. Půda jako živý organismus vyžaduje správné zacházení, které odpovídá potřebám dlouhodobě udržitelných vlastností půdy ve vztahu k životnímu prostředí i produkční schopnosti půdy s následnými dopady do konkurenceschopnosti sektoru. Trvá i snaha o omezení převodu zemědělské půdy do nezemědělského užívání z důvodu uchování přirozeného potenciálu půdy k výživě obyvatelstva.

Opatření zemědělské politiky se snaží vytvořit soulad mezi zemědělstvím a životním prostředím. Meziročně došlo k poklesu spotřeby hnojiv a spotřeby energie. Rovněž došlo ke snížení produkce emisí ze zemědělského sektoru, jakožto důsledek redukce stavu hospodářských zvířat. Naopak se zvýšila výměra, na kterou byly použity přípravky na ochranu rostlin. Plocha zemědělské půdy obhospodařované v systému ekologického zemědělství nepatrně vzrostla na 11,6% ze zemědělsky obhospodařované půdy celkem, zejména vlivem dalšího nárůstu podílu travních porostů. Na více než třetině zemědělské půdy ČR byly uplatňovány způsoby hospodaření příznivé k životnímu prostředí podporované agroenvironmentálními opatřeními. Nástroje zemědělské politiky byly cíleny také na vymezené oblasti (CHKO a NP, Natura 2000 a zranitelné oblasti dusíkem). Ochrana zvířat proti týrání byla prosazována systémem kontrol a postihů v případě nálezů zanedbání péče o zvířata. Od srpna 2012 je účinné nové vymezení zranitelných oblastí dusíkem, které s sebou přineslo navýšení jejich rozlohy. Agrobiodiverzita a genetické zdroje jsou od roku 2012 podporovány z nově vyhlášeného Národního programu (Zpráva, 2015).

Odborníci odhadují, že 10 – 15% skleníkových plynů vzniká důsledkem změn ve využívání půdy. Zachování lesů v krajině je životně důležité pro zmírnění eroze půdy i předcházení povodním (Hance, 2016)

6.2 Potencionální ohroženost zemědělské půdy vodní erozí – vyjádřená dlouhodobým průměrným smyvem půdy.

Problematika vodní eroze dle Skleničky (2003) úzce souvisí s množstvím krajinné zeleně a mozaikou zemědělské krajiny. Stav této mozaiky je zřejmý z obr. 1.

Obr. č. 1 - aktuální letecký snímek – viditelná mozaika krajiny

Zdroj: <http://mapy.cz/leteckemapy>

Potenciální ohroženost zemědělské půdy vodní erozí byla stanovena pomocí tzv. Univerzální rovnice ztráty půdy (USLE): $G = R \times K \times L \times S \times C \times P$ kde:

G - průměrná dlouhodobá ztráta půdy (t.ha-1 .rok-1),

R - faktor erozní účinnosti dešťů, vyjádřený v závislosti na kinetické energii a intenzitě erozně nebezpečných dešťů,

K - faktor erodovatelnosti půdy, vyjádřený v závislosti na textuře a struktuře ornice, obsahu organické hmoty a propustnosti půdního profilu,

L - faktor délky svahu, vyjadřující vliv nepřerušené délky svahu na velikost ztráty půdy erozí, S – faktor sklonu svahu, vyjadřující vliv sklonu svahu na velikost ztráty půdy erozí,

C - faktor ochranného vlivu vegetačního pokryvu, vyjádřený v závislosti na vývoji vegetace a použité agrotechnice,

P - faktor účinnosti protierozních opatření. Pro výpočet dlouhodobé průměrné ztráty půdy (G) byla použita hodnota faktoru

Obr. č. 2 – aktuální mapa 2015 – červeně ohraničeno sledované území

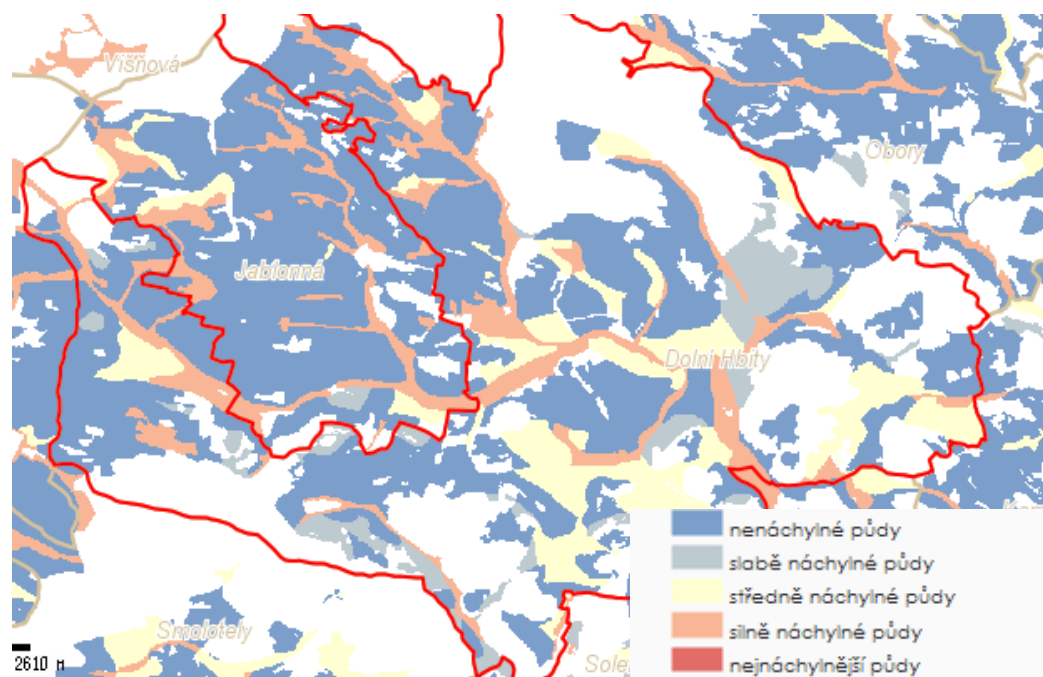

Zdroj: VÚMOP, v.v.i.

Faktor erodovatelnosti půdy - K

Faktor erodovatelnosti půdy K je jedním z faktorů univerzální rovnice ztráty půdy, který vyjadřuje půdní vlastnosti a charakteristiky, které se podílí na vzniku erozního procesu - zrnitost půdy, infiltrace a propustnost půdy, obsah humusu aj.. Závažným problémem ČR je vodní eroze, a to nejen z hlediska zemědělského, ale i celkově, z hlediska ochrany životního prostředí. Vymezením půd z hlediska náchylnosti k vodní erozi v mapovém a datovém provedení, byl vytvořen velmi účinný nástroj k efektivní aplikaci protierozních opatření. Stanovení erozně ohrožených půd, s přihlédnutím k ostatním charakteristikám území, může přispět i k oceňování zemědělských pozemků, či k poskytování dotací na hospodaření v méně příznivých podmínkách. Toto vymezení umožňuje také lépe naplňovat povinnosti vyplývající ze zákonných ustanovení a předpisů.

Obr. č. 3 - Ohroženost vodní erozí podle faktoru K

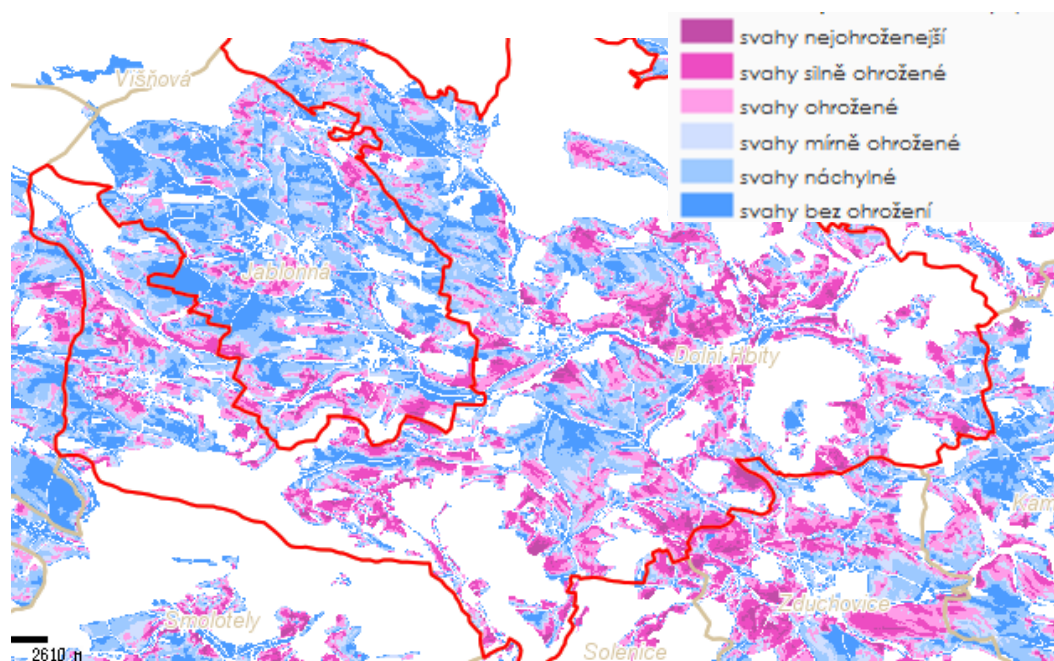

Zdroj: VÚMOP, v.v.i

Faktor délky a sklonu svahu - LS

Faktor LS, tedy faktor délky L a sklonu svahu S, vyjadřuje vliv morfologie terénu na vznik a vývoj erozních procesů. Představuje poměr ztrát půdy na jednotku plochy svahu ke ztrátě půdy na jednotkovém pozemku o délce 22,13 m se sklonem 9%.

Obr. č. 4 – ohroženost vodní erozí podle faktoru LS

Zdroj: VÚMOP, v.v.i

7 Výsledky a přínos práce

Obec Dolní Hbity se nachází údolí jihovýchodně od Příbrami. Do jejího správního území patří 8 částí: Dolní Hbity, Jelence, Luhy, Káciň, Nepřejov, Horní Líšnice, Třtí a Kaliště. Území je členité s většinovým podílem lesů a trvalých travních porostů. Území obce je zasazeno do krajiny středního Povltaví.

7.1 Historie obce Dolní Hbity

Počátky obce Dolních Hbit sahají do daleké minulosti. Přestože je to obec malá a nenápadná, její historie je velmi bohatá. Vznikla v přesně nezjištěné době, pravděpodobně ve 12. století na tzv. solné stezce, která vedla z dnešních Solenic, přes Kamýcký hrad – Vrš, do Prahy.

První písemná zmínka je z 19. května 1325, tehdy český král Jan Lucemburský prodával kamýcké lovčí lesy a přilehlé vesnice panu Heřmanovi z Miličina.

V Dolních Hbitech se udržuje pověst o tom, že český král Karel IV. zabloudil v těchto místech při lovu a vyvedl jej z lesa uhlíř. A protože zde chybil, nechal zde postavit kapličku a toto místo nazval Chybity.

Hbitům se nevyhnuly ani husitské války. Husité rozbořili a spálili původní starý kostel. Během třicetileté války, kdy si různí zemani a šlechtici prodávali tuto obec podle momentální potřeby peněz, celé Hbity vyhořely. Po skončení husitských válek ochaboval význam Vrškamýku, který pro obyvatele znamenal nutnost změny obživy – začalo se zde pálit uhlí. To znamenalo, že oblast plnou lesů, pralesů, potoků a močálů, začali mýtit, čímž vznikaly nové volné plochy pro pole (Velas, 1970).

Foto č. 1 - Kresba z roku 1905

Zdroj: www.dolni-hbity.cz

Ze záznamů historických kronik z roku 1788 se jednalo na tomto území o vyklučnou půdu na prastarých lesních porostech, které měly špatnou kvalitu, písčité až hlinitopísčité složení.

V této oblasti byly prováděny rozsáhlé meliorace, zejména v 80. letech 20. století. Jednalo se o úpravu půdy, která málo plodila, byla těžko obdělavatelná a těžko přístupná. Byly to zejména zamokřené louky, kde byl těžký přístup pro mechanizaci. S tím souviselo i další rozorávání mezí, úpravy cest, regulace potoků, porážení stromů, budování vjezdů na pole apod., tím se ráz krajiny značně měnil. Ubývalo zvěře, ptáků a také rostlin (Velas, 1983).

Mění se poměr ploch lesa, zemědělské půdy a zástavby. Řada studií dokazuje stále rostoucí nepříznivé podmínky pro lesní ptactvo v důsledku změn krajinné kompozice (Gutzwiller, 2002).

Obr. č. 5 – III. vojenské mapování

Zdroj: <http://cuzk.cz/archivnimapy>

7.2 Historie zemědělství na Dolnohbitsku

V obci Dolní Hbity po roce 1948 samostatně hospodařilo 27 zemědělců: 3 zemědělci do 2 ha, 13 do 5 ha, 3 do 10 ha, 3 do 15 ha, 3 do 20 ha a 2 zemědělci nad 20 ha.

Foto č. 2 – fotografie z r. 1925 ze soukromé sbírky p. V. Velase

Přes silný politický nátlak a téměř nespíitelná kritéria na dodávky zemědělských produktů, ve zdejším kopcovitém terénu, projevovali místní hospodáři značnou

nedůvěru k založení a vstupu do JZD. Nepřesvědčilo je ani uvěznění některých rolníků z okolních obcí nebo násilné vystěhování celých rodin. Na podzim roku 1955 byla z úpadkových hospodářství dvou místních zemědělců založena pobočka Čs. státního statku Dobříš s místem farmy v Jelencích, později bylo přidruženo hospodářství dalších dvou zemědělců.

Až po roce 1957, po dlouhých přesvědčovacích akcích KSČ, ONV a KNV, vzniklo JZD i v Dolních Hbitech, mezi nejposlednějšími v okrese. Celkem bylo obhospodařováno 122 ha zemědělské půdy. Nejdříve byla provedena hospodářsko-technická úprava půdy, což znamenalo rozorání mezí a uskutečňovalo se společné hospodaření. Celkové výnosy v živočišné i rostlinné výrobě nedosáhly plánu, „pomoc zkušených odborníků“ z ONV i jiných institucí spočívala jen v kontrole a kritice, avšak nikdo nepomohl řešit konkrétní problémy družstevníků.

Proto došlo v roce 1960 ke sloučení JZD se Státním statkem v Kamýku nad Vltavou.

Z místních obyvatel a vlastníků půdy v současnosti nehospodaří nikdo, s výjimkou rodiny p. Ziky z Druhlic a p. Procházka z Větrova. Další část pozemků obhospodařují sousední zemědělská družstva Dublovice a Dlouhá Lhota (Historie zemědělství, 2009).

7.3 Meliorace na Dolnohbítsku

Státní statek Kamýk nad Vltavou přebral v roce 1960 JZD Dolní Hbity a v roce 1974 už zaměstnával 500 zaměstnanců. Byla intenzivně prováděna rekultivace půdy, luk a byly rozorávány meze. Toto vše má veliký vliv na okolní přírodu a krajinu, která se podstatně mění. Ovšem, dalo by se říci, že malá políčka, remízky a lesíky byly někdy i lépe a pečlivěji obdělávány a byly hezčí na pohled. Ale moderní dobu a vývoj nelze zastavit a proto se i příroda musí přizpůsobit. (Velas, 1974).

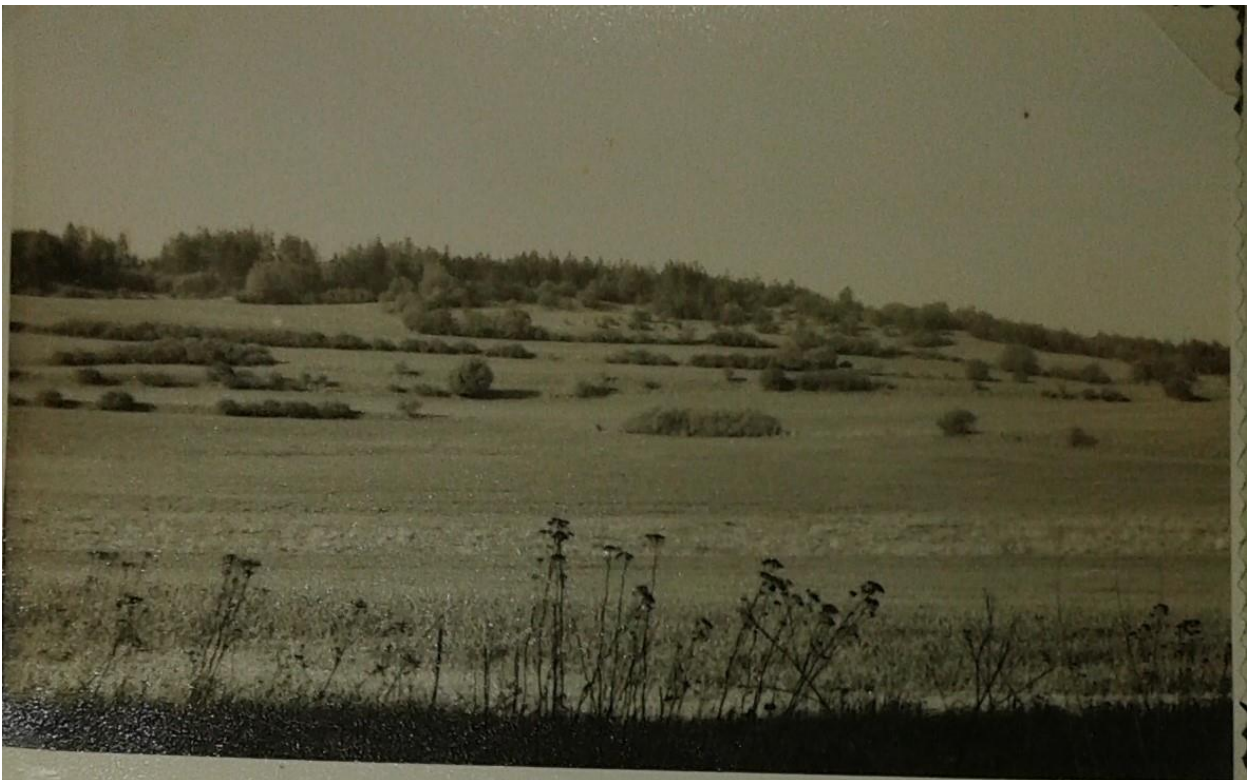
V okolí Nepřejova proběhly meliorace na přibližně 90 ha půdy - oblast od „Zelené hory“ až k obci Zduchovice, kde byly většinou zamokřené louky a neprostupný porost. Dnes se dá říci, že zde se meliorace zdařily a vznikla výnosná pole.

Foto č. 3 – pohled od „Zelené hory“, fotografie z roku 1979 ze soukromé sbírky p. V. Velase

Další významnou lokalitou byly „Černé vrchy“, zhruba 25 ha v Dolních Hbitech u hřbitova. Jednalo se o louky, meze a remízky. V oblasti bylo likvidováno obrovské množství kamení, uměle vytvářené meze našimi předky velmi brzy po melioracích odhalily své opodstatnění – půda se při deštích mohutně splavovala, při orbě bylo sbíráno další a další kamení. Zde se meliorace nepodařily a nevyplatily. Dnes se tato půda neobdělává, je zde trvale travina.

Foto č. 4 – „Černé vrchy“ u Dolních Hbit, fotografie ze soukromé sbírky p. V. Velase

Lokalita „Kalnová“, přibližně 30 ha u obce Luhy směrem na západ, ze které se stalo nejúrodnější pole JZD.

Obr. č. 6 – letecký snímek lokality „Kalnová“

Zdroj: <http://www.mapy.cz/letecké mapy>

Rekultivace půdy v roce 1981

Členové rady byli seznámeni s velkou investiční akcí, která se bude provádět v letním období v okolí Nepřejova. Jedná se o lokalitu zvanou „Na jezeru“. Celá akce bude probíhat na výměře 17,5 ha a náklad bude činit 5 mil. Kčs (Velas, 1981).

V roce 1983 prováděl Státní statek Sedlčany úpravy cest. Úpravy prováděl stroj zvaný „Fadroma“, který projel všechny neupravené a zarostlé cesty a utvořil je dostatečně širokými a průjezdnými pro všechny zemědělské stroje. Toto bylo všemi občany kladně hodnoceno a chváleno. Odpadnou tzv. „černé cesty“ po polích a z těchto se opět stane pole. Půda sama je v dnešní době v popředí zájmu celé společnosti a každičký kousek půdy musí být obdělán.

Toto se provádělo za naftu střediska Zduchovice a cesty vlastně slouží všem občanům obcí, kteří rovněž s naftou značně ušetří. Byla to skutečně akce potřebná, a proto byla lidmi kladně hodnocena (Velas, 1983).

V zimních měsících roku 1984 prováděli pracovníci statku různé úpravy a trhání křovin z okolních cest nakladačem N-750. Toto se osvědčilo vlastně poprvé od založení JZD a bude se tak pokračovat i v dalších letech. Upravila se takto cesta z

Jelenců do Jablonné, kde se zlepšil výhled při jízdě, dále cesta z Líšnice do Nepřejova, meze v lokalitě „Máje“ u Jelenců a meze na Líšnici (Velas, 1984).

V působnosti MNV Dolní Hbity je také Horní Líšnice a část Dolní Líšnice. Jedná prý se o nejkrásnější místo v okrese Příbram. Státní statek zde hospodaří na pozemcích, které jsou všechny pastviny. Jsou to stráně se sklonem větším než 12° a to je svahovitost pro zemědělské stroje nepřístupná. Proto dochází k částečnému zalesňování.

Obr. č. 7 – zápis z Kroniky Dolní Hbity, Jelence, Nepřejov III.

Tato fotografie byla pořízena ve únoru 1945 při
sítině ze Brodce na Ymolatky. Tedy na Horní Líšnici.
Je to na ní kus krajiny typické pro okolí Hbit.
Ale je to víceméně v době (1945) určitá scenerie
zemědělské výměly a poradi malá policka soukromníků,
a, památky jako památka na minulou dobu a s
papíru plus zemědělské velkovýroba. Ze tedy
personál minulost a přítomnost na jednom
obrázku dohromady.

Hospodářské středisko Dolní Hbity spravuje 1 722 ha orné půdy, 202 ha luk 72 ha pastvin. Jedná se o výrobní oblast bramborářskou s podtypem bramborářsko – žitným. Převažuje svažité terén, který brání utvoření větších půdních celků. Vyskytuje se zde značné množství mezí a tarasů, které bude nutno zrušit. Roční úhrn srážek v této oblasti činí 588 mm, 73,6% z tohoto množství spadá do vegetačního období. Průměrná teplota je 7,0° – 7,1° C. Z hydrogeologického pohledu je převážná část této oblasti s vydatnými puklinovými podzemními vodami. Celou oblastí protéká Vápenický potok s přítoky z Jeleneckého a Chobotského potoka (Velas, 1974).

Bouřlivý vývoj prodělalo za 40 let československé zemědělství:

V roce 1946 bylo hospodařeno na 285 ha zemědělské půdy

- 225 ha pole
- 36 ha louky
- 24 ha pastviny

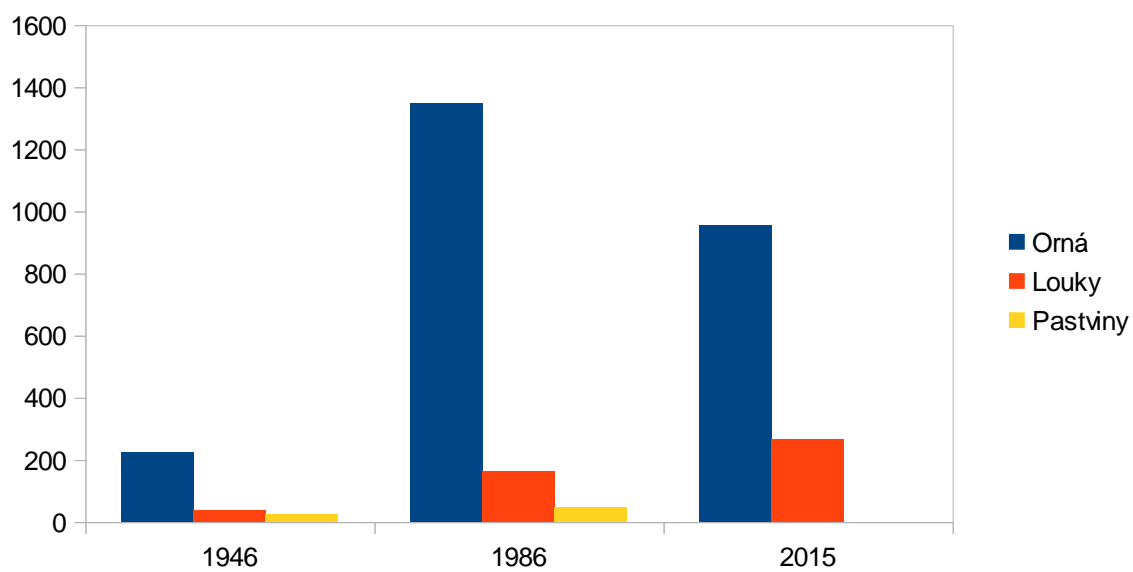
V roce 1986 je hospodařeno na 1556 ha zemědělské půdy

- 1346 orná půda
- 164 ha louky
- 46 ha pastviny (Velas, 1986)

V roce 2015 je v dotčeném území evidováno:

- 956 ha orné půdy
- 265 ha travního porostu (*Český úřad zeměměřický a katastrální, 2014*)

Vývoj zemědělské půdy názorně zobrazuje obr. č. 8.

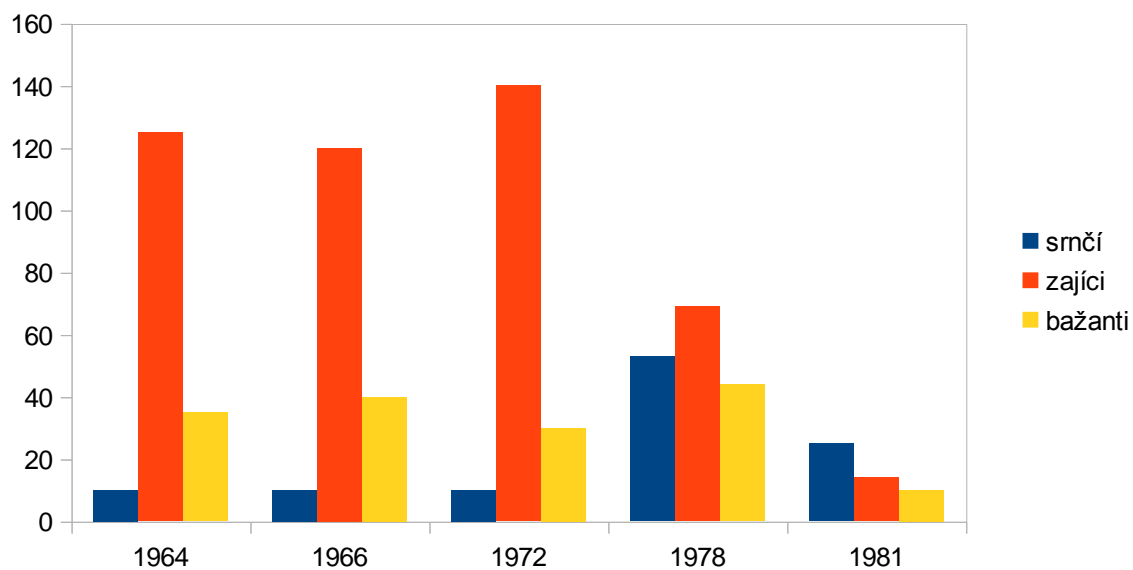

Obr. č. 8 - zemědělská půda v letech 1946 – 2015

7.4 Záznamy Mysliveckých sdružení o stavech zvěře

Myslivecké sdružení Nepřejov zahájilo svoji činnost v roce 1963. Sdružení se rozprostíralo na honební ploše 1 083ha.

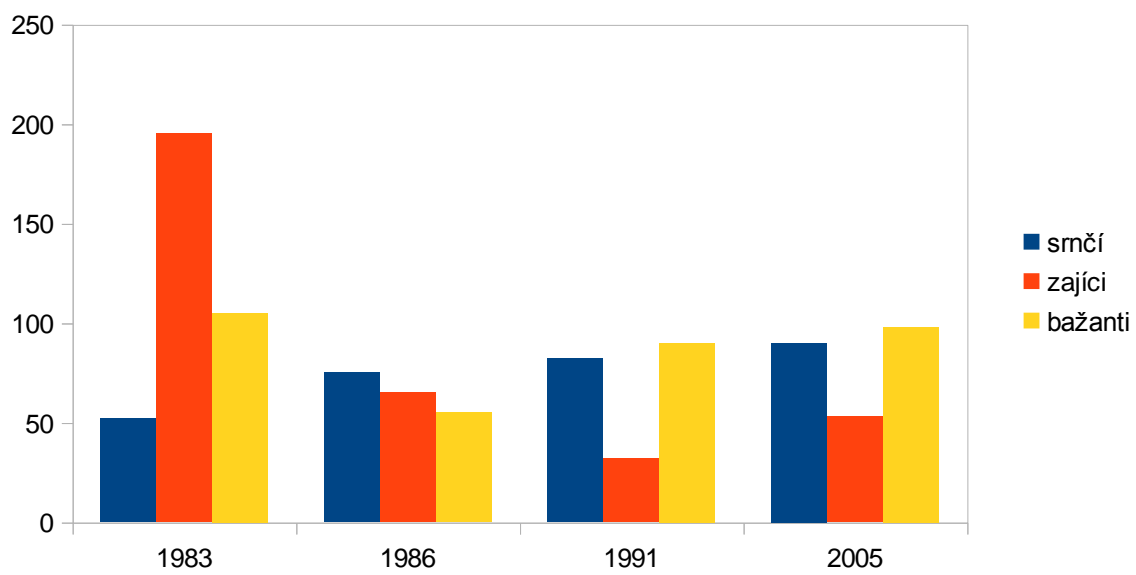
Obr. č. 9 – stavy zvěře v letech 1964 - 1981

V kronice MS Nepřejov se kromě nepodstatných informací o odpracovaných brigádnických hodinách uvádí také přehled o honech a přehledy o stavu zvěři. (viz výše)

Toto myslivecké sdružení v roce 1982 zaniklo a sloučením MS Nepřejov a MS Kamýk nad Vltavou vzniklo nové myslivecké sdružení s názvem MS Kamýk nad Vltavou. Honitba nově vzniklého sdružení činila 2 238 ha. Počáteční kmenový stav sloučeného sdružení zahrnoval 195 ks zajíců, 105 ks bažantů a 52 ks srnčí zvěře.

Obr. č. 10 – stavy zvěře v letech 1983 - 2005

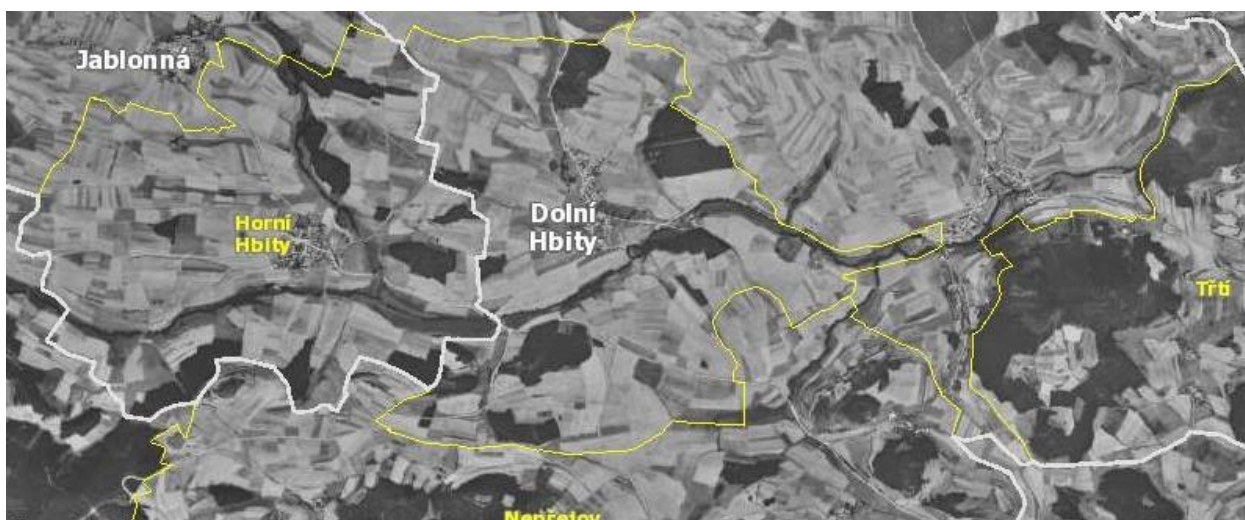

Obr. č. 11 - stabilní katastr

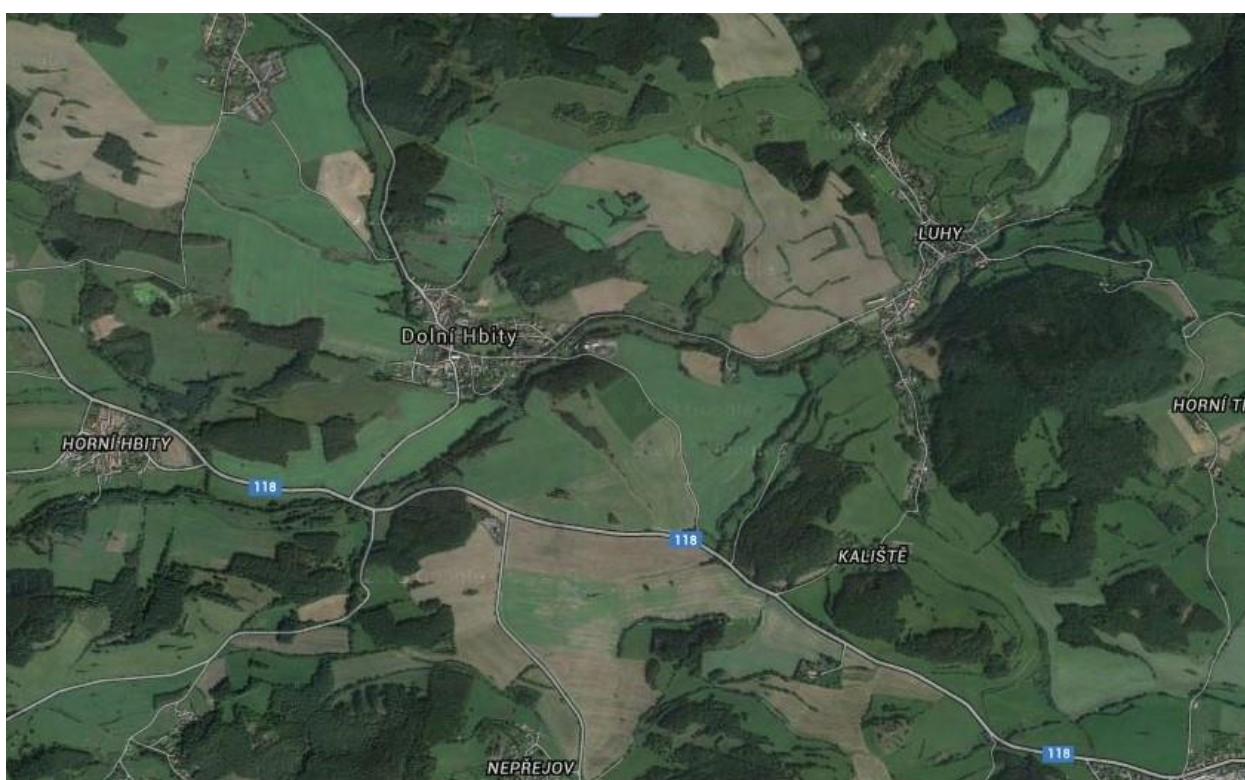
Zdroj: www.cuzk.cz/archivnimapy

Obr. č. 12 - mapa 50. léta 20. století

Zdroj: <http://www.kontaminace.cenia>

Obr. č. 13 - aktuální mapa

Zdroj: <http://www.cuzk.cz/nahlizenidokatastru>

7.5 Souhrnné zhodnocení vývoje zemědělské mozaiky

Na základě zjištěných historických souvislostí je možné konstatovat, že zemědělská půda ve sledovaném katastru prošla v historii mnohými změnami. Asi nejvýznamnějšími z nich byly způsobeny kolektivizací a melioracemi. Kolektivizace způsobila úbytek polních cest a krajinné zeleně, jak je patrné z obrázku č. 13. Hlavním vlivem meliorací na krajinu byly změny ve využití a rozloze ploch zemědělské půdy, jak je zřejmé z kapitoly 7.3.

Tyto změny se projeví i ve stavech zvěře, což lze dobře sledovat díky záznamům mysliveckého sdružení, patrným z obrázků č. 9 a č. 10. Zvýšená eroze je dalším projevem destrukce mozaiky zemědělské krajiny, patrná z obrázků č. 12 a č.13.

Důsledky změny mozaiky zemědělské krajiny ale nejsou jen ekologické. Velkým vlivem je i omezení hospodaření vlastníků pozemků, což je popsáno v kapitole 7.2. o hospodařících subjektech v obci. Právě vlastnická fragmentace zemědělské půdy je jednou z příčin její degradace jak uvádí i Sklenička et al. (2013).

Tuto situaci mohou úspěšně vyřešit například Pozemkové úpravy (Dumbrovský, 2000), anebo vhodně nastavená dotační politika podporující udržitelné systémy hospodaření (SZIF, 2016).

8 Diskuse

Přírodní a pozvolný vývoj krajiny byl přerušeno, když do krajiny přišel člověk jako dominantní druh. Od té doby jsou člověk a krajina bezprostředně spojeny a vzniká krajina kulturní. Úbytek krajinné zeleně přichází s první těžkou technikou a také vlivem intenzivnějšího hospodářství. Mozaika a počet plošek však zůstávají v krajině zachovány až do doby socialistického hospodaření. Tento vývoj zemědělské krajiny, kdy byla krajinná zeleň devastována, zanechal krajinu ekologicky labilnější (Bělinová, 2014).

Po roce 1948 dochází k úbytku počtu plošek a k mnohonásobnému zvětšení jejich průměrné velikosti. Oproti tomu klesá zastoupení luk a pastvin. Rozrůstání zástavby často na plochách dřívější zemědělské půdy rozrušují a někdy také neblaze ovlivňují krajinný ráz. Nepříznivé období od 50. do 80. let 20. století se podepsalo na krajinném rázu velkoplošným zcelováním pozemků. Přesto je dnešní stav z estetického hlediska zachovalý a plochy luk, cesty a meze mají pozitivní vliv na bohatost krajinné struktury (Polánek, 2013)

Krajinářské úpravy navazují na dlouhou historii tohoto oboru. Neuplatňuje se pouze funkční poslání této činnosti, ale postupně i estetický prvek. V zemědělství je hospodářský plán také určitou formou krajinného plánování. S ohledem na přerušení generačních vazeb, které trvalo celé půlstoletí, je možné doporučit vyhodnocení stavu zemědělské krajiny v období před rokem 1948 nebo ještě lépe v období před druhou světovou válkou. Při zpracování dostupných podkladů je ovšem nutné zvážit časový odstup těchto podkladů (Sklenička, 2003).

Ptát se na názor, zda meliorace ve sledovaném území byla dobrým či špatným zásahem, by se dalo srovnat s diskuzí o regulaci Vltavy. Každý účastník této diskuze bude mít názor jiný. Ve studovaném území se v některých částech meliorace zdařily, v jiných se ukázaly být nesmyslné, i když jejich dopad byl mnohdy předpovězen dopředu (Velas, 2015).

9 Závěr

Oblast Dolnohbitska se nachází převážně v kopcovitém terénu. Už to ji předurčuje k problematickým oblastem z hlediska stavu zemědělské krajiny. Násilně zcelené pozemky, nelogická orba po svahu, to vše přímo vyvolává komplikace způsobené vodní erozí. Pozemky navrácené v restitucích mají dvojí osud. V některých případech se jich ujali soukromí zemědělci, potažmo byly pronajaty těmto zemědělcům, anebo leží ladem, zarůstají a zaniká jejich dosavadní tvář.

Celá oblast se vyvíjí v celorepublikovém trendu, to znamená snižování plochy orné půdy a nárůst pozemků s trvalým porostem. Rozšiřuje se také plocha zástavby v okolí obcí studovaného území.

V krajině se změnila prostorová heterogenita, výskyt a pohyb živin. Je třeba vyřešit ještě spoustu problémů. Návrat k původním hodnotám, státní politika, rozvoj ekologického zemědělství, to vše jsou nástroje pro slibný vývoj pro krajinu (Woodward, 2013).

10 Přehled literatury a použitých zdrojů

BERANOVÁ, M. a A. KUBAČÁK. *Dějiny zemědělství v Čechách a na Moravě*. Praha: Libri, 2010, 430.

BĚLINOVÁ, Veronika. *Příčiny rozdílného vývoje krajinné zeleně na modelových územích Jihočeského kraje*. Praha, 2014. DP. ČZU Praha. Vedoucí práce Ing. Kateřina Zimová.

BIGG, Tom. *Survival for a small planet: The sustainable development Agenda*. London: Earthscan, 2004, 384 p.

Český úřad zeměměřický a katastrální [online]. 2014 [cit. 2016-04-07]. Dostupné z: <http://www.cuzk.cz/Urady/Cesky-urad-zememericky-a-katastralni/Cesky-urad-zememericky-a-katastralni.aspx>

Dumbrovský M. a Mezera J. METODICKÝ NÁVOD PRO POZEMKOVÉ ÚPRAVY A SOUVISEJÍCÍ INFORMACE. VÝZKUMNÝ ÚSTAV MELIORACÍ A OCHRANY PŮDY PRAHA, ODDĚLENÍ POZEMKOVÝCH ÚPRAV BRNO, 2000.

GUTZWILLER, Kevin J. *Applying Landscape Ecology in Biological Conversation*. New York: Springer Science+Business Media, 2002, 577 p.

HANCE, Jeremy Leon. Global deforestation is decreasing. Or is it? *Ensia* [online]. 2016(1), 2.

Historie zemědělství. *Dolní Hbity* [online]. 2009 [cit. 2016-04-07]. Dostupné z: <http://hbity.webnode.cz/historicke-zajimavosti/zemedelstvi/>

CHALUPA, P. a S. HORNÍK. *Zeměpis České republiky*. Praha: SPN, 2005, 72 s.

KOVÁŘ, P. *Ekosystémová a krajinná ekologie*. Praha: Karolinum, 2008, 89 s.

Ministerstvo životního prostředí [online]. 2016 [cit. 2016-04-07]. Dostupné z: www.mzp.cz

Ministerstvo životního prostředí ČR. Atlas krajiny České republiky. Praha: Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v.v.i., Průhonice, 2009. ISBN 978-80-85116-59-5.

Myslivecká kronika MS Nepřejov 1963 - 1982. Nepřejov, 1982.

Myslivecká kronika MS Kamýk nad Vltavou 1983 - 2005. Kamýk n. Vlt., 2005.

NOVOTNÁ, M. a kol. *Česká republika*. Praha: Scientia, 2001, 148 s.

POLÁNEK, Matěj. *Hodnocení vývoje krajinného pokryvu v katastrálním území Hostomice pod Brdy*. Praha, 2013. BP. ČZU Praha. Vedoucí práce Ing. Kateřina Zimová.

Ústav zemědělské ekonomiky a informací: Zpráva o stavu zemědělství ČR - „Zelená zpráva“, 2014.

SCHWARTZ, Katrina Z.S. *Nature and National Identity After Communism: Globalizing the Ethnoscape*. Pittsburgh: The University of Pittsburgh Press, 2006, 118 p.

SKLENIČKA, P. *Základy krajinného plánování*. Brno: Naděžda Skleničková, 2003, 321 s.

Sklenička at al. The Farmland Rental Paradox: Extreme land ownership fragmentation as a new form of land degradation. *Land Use Policy*. 2014, 38, 587-593.

Statní zemědělský intervenční fond. www.szif.cz [online]. Praha, 2013 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <https://www.szif.cz/cs/eafrd/osa2/1/13>

ŠPULEROVÁ, Jana. Developing a strategy for the protection of traditional agricultural landscapes based on a complex landscape-ecological evaluation (the case of a mountain landscape in Slovakia). *Moravian Geographical Reports* [online]. 2013, 21(4), 15-26 [cit. 2016-04-06]. DOI: 10.2478/mgr-2013-0017. ISSN 12108812.

TRPÁK, Pavel et al. THE USE OF STABLE CADASTRE MAPS FOR THE IDENTIFICATION OF HISTORICAL ELEMENTS OF LANDSCAPE TERRITORIAL STABILITY AS THE BASIS FOR RESTORATION OF ECOLOGICAL STABILITY. *Ekológia* [online]. 2006, vol. 25, s. 215-231. ISSN 1335342X.

VELAS, V. *Kronika Dolní Hbity, Jelence, Nepřejov I*. Dolní Hbity, 1970.

VELAS, V. *Kronika Dolní Hbity, Jelence, Nepřejov II.* Dolní Hbity, 1972.

VELAS, V. *Kronika Dolní Hbity, Jelence, Nepřejov III.* Dolní Hbity, 1974.

VELAS, V. *Kronika Dolní Hbity, Jelence, Nepřejov IV.* Dolní Hbity, 1980.

VÚMOP, v.v.i. *Nabídka mapových a datových produktů*

WOODWARD, Guy a David A. BOHAN. *Ecological Networks in an Agricultural World: Advanced in ecological research.* London: Elsevier Ltd., 2013, 495 p.

Zeměpis.com [online]. 2016 [cit. 2016-04-07]. Dostupné z: <http://www.zemepis.com>

Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 2014: Úroda většiny plodin byla rekordní, stejně jako ekonomický výsledek odvětví. *EAgri.cz* [online]. 2015 [cit. 2016-04-07]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/mze/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/x2015_zprava-o-stavu-zemedelstvi-cr-za-rok.html